

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ПЕДАГОГІЧНОГО ДІАГНОСТУВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ

У статті розкрито проблему системного підходу до педагогічного діагностування якості освіти студентів. Діагностичні методики можуть сприяти підвищенню якості освіти. Практика свідчить, що педагогічна діагностика ще не стала обов'язковою складовою педагогічного процесу. Це призводить до певного нівелювання всіх педагогічних засобів впливу, результатом чого є формування недостатньо глибоких знань у студентів, а це не відповідає вимогам вищої школи, яка спрямовує свою діяльність на системність засвоєння знань, умінь, навичок.

Ключові слова: якість освіти, діагностичні методики, системний підхід.

Постановка проблеми. Тенденція прискорення умов модернізації освіти вимагає інтеграції пошуку професійної думки, що до створення системи готовності до педагогічної діагностики. Потреба ринку праці у творчо мислячій, високопрофесійній особистості, здатній легко орієнтуватися в міжнародній системі виробничих відносин досить значна. На жаль, вищі навчальні педагогічні заклади не завжди враховують виникаючі потреби у фахівцях, підготовка яких здатна задовольнити соціальне замовлення.

Значення вищої педагогічної підготовки зумовлюється її важливою роллю в соціальному розвитку суспільства. Закордонні фахівці дійшли висновку, що недооцінка важливості такої підготовки веде до серйозних наслідків, безпосередньо пов'язаних з деградацією трудової та суспільної моралі. Більшість західних фахівців постійно відзначають, що «економія» на освіті, у

тому числі на підготовці викладачів, позначається на суспільному розвитку й виробництві, які внаслідок цього дають меншу економічну й соціальну віддачу.

У сучасних умовах зміна характеру вищої педагогічної освіти визначається кризою світової освітньої системи, у якій наша освітня система претендує на функціонування в якості підсистеми, зміною парадигми вітчизняної професійної освіти, зародженням нових функцій освіти, адаптованої до умов демократичної держави. Глобальні й стрімкі зрушення в усіх сферах життя визначили специфіку знань на сучасному етапі і сформували соціальне замовлення суспільства на їхнє одержання. Дослідження нормативних документів (законів, постанов Уряду, указів Президента й ін.), наукових, науково-методичних робіт дозволило виявити кардинальні зміни в системі вищої професійної освіти.

На сучасному етапі система вищої професійної освіти відграє значну роль у житті суспільства. Під професійною освітою сьогодні розуміється процес становлення й розвитку особистості людини. Однією з основних цілей професійної освіти є створення умов для оволодіння професійною діяльністю, одержання кваліфікації або, при необхідності, перекваліфікації для включення людини в суспільно-корисну працю відповідно до її інтересів і здібностей. Однією з найважливіших проблем сьогодні виступає проблема обґрунтування структури й діяльності освітніх установ, які забезпечували б перехід від принципу «освіта на все життя» до принципу «освіта через все життя».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність системного підходу розкривається багатьма авторами. Роботи Т.А.Ільїної, Ф.Ф.Корольової, Н.В.Кузьміної, Ю.Н.Кулюткина, Г.Н.Сухобської, Г.И.Шукиной присвячені розробці принципів аналізу педагогічних систем. Ідеї комплексного й цілісного розгляду педагогічних явищ реалізовані Г.Д.Кириловою, Н.В.Кузьміною при аналізі специфіки педагогічних систем і функціональних взаємозв'язків. Загальні, методологічні підходи до дослідження педагогічних явищ і приклади їхнього застосування у вивченні конкретних проблем дидактики містять роботи И.К.Журавльова, В.И.Загвязинского, И.Я.Лернера, М.М. Поташника й ін.

Мета статті. Розкрити проблему системного підходу до педагогічного діагностування якості освіти студентів. Діагностичні методики можуть сприяти підвищенню якості освіти. Практика свідчить, що педагогічна діагностика ще не стала обов'язковою складовою педагогічного процесу. Це призводить до певного нівелювання всіх педагогічних засобів впливу, результатом чого є формування недостатньо глибоких знань у студентів, а це не відповідає вимогам вищої школи, яка спрямовує свою діяльність на системність засвоєння знань, умінь, навичок.

Отримані результати. Навчальний процес у педагогіці розглядається як система, що володіє інтегративними зв'язками, які забезпечують її цілісність і відбивають глибинну природу взаємодії викладача та студента. Традиційно під системою розуміється сукупність взаємодіючих елементів, що утворюють цілісність. Суть поняття системи можна виразити в такий спосіб: це цілісний, що розвивається комплекс взаємозалежних елементів, що перебувають у певній ієрархічній підпорядкованості, і утворююча єдність із навколишнім середовищем. Системи різноманітні по своїй природі. Існують класифікації, що виділяють наступні типи систем: відкриті - закриті; динамічні - стохастичні; природні - штучні; неживі - живі - і соціальні; що самоорганізуються (керовані). Важливою характеристикою системи є інтегративність: наявність властивостей, що не має місця для окремих її елементів, а виникаючих в результаті їхніх взаємозв'язків один з одним у рамках даної структурної організації.

Педагогічні системи є природними (по походженню) і відкритими (по характері взаємодії із зовнішнім середовищем), динамічними (по ознаці мінливості); самокерованими (по ознаці керованості), імовірнісні (по способі детермінації). Система освіти повинна глибоко і динамічно адаптуватися до соціально-економічних змін у державі. У той же час вона повинна бути, по можливості, стабільною у своїй психолого-педагогічній основі, не підвладній кон'юнктурі. Система освіти, з одного боку, повинна "рости" із освітніх парадигм і доктрин, що традиційно змінюють один одного історично, а з іншого – вона повинна бути

природно-прогностичною, “працювати” на майбутнє, оскільки випускники навчальних закладів будь-якого типу повинні будуть жити й працювати в часі і просторі, значно відмінних від умов періоду їх навчання.

Система освіти – це не замкнута, жорстко централізована і упорядкована система. Це система відкрита, здатна до самопізнання (рефлексії), кількісному і якісному збагаченню, перевтіленню.

Ця система детермінована зовнішніми обставинами соціально-економічного і соціально-культурного походження і сама детермінує ці обставини. Останнє особливо важливо прийняти до уваги, оскільки саме це положення обумовлює пріоритетне значення освіти в житті держави, суспільства.

Модернізація освіти передбачає зміни цілей і планованого результату освіти, скорочення обсягу обов’язкового змісту, зміни методів і технологій засвоєння змісту на всіх рівнях навчання, індивідуалізацію процесу навчання, можливість варіативних систем освіти. Відповідно до цього предметом змін будуть стандарти, програми, навчальні плани. Проте, як зовнішня сторона організації навчального процесу, форма навчання органічно пов’язана з внутрішньою, змістовно-процесуальною стороною. З цього погляду, діагностичні методики можуть сприяти підвищенню якості освіти. Діагностувати знання та уміння студентів потрібно в тій логічній послідовності, за якою проводиться їх вивчення.

- Першою ланкою в системі перевірки слід вважати попереднє виявлення рівня знань студентів. Як правило, воно здійснюється на початку навчального року, щоб визначити рівень знань учнів з найважливіших (ключових) елементів курсу попереднього навчального року.

- Другою ланкою є так зване компенсаційне навчання, спрямоване на усунення прогалин у знаннях і вміннях. Така перевірка можлива і доречна не тільки на початку навчального року, але й у середині, до початку вивчення нового розділу.

- Третьою ланкою перевірки знань, умінь є повторна перевірка, яка, як і поточна, повинна бути тематичною. Паралельно з вивченням нового студенти повторюють раніше вивчений матеріал. Повторна перевірка сприяє зміцненню знань, але не дає можливості характеризувати динаміку навчальної роботи, діагностувати рівень засвоєння знань. Належний результат від такої перевірки можна отримати лише за умови поєднання її з іншими видами і методами діагностики.

- Четвертою ланкою системи є підсумкова перевірка й облік знань, умінь студентами, набутих ними на всіх етапах дидактичного процесу. Це, перш за все, діагностика якості навчання і його відповідність меті, поставленій на цьому етапі.

Наведемо приклад діагностування викладачів Криворізького педагогічного інституту в виявленні найбільш ефективного виду контролю навчальної діяльності студентів технологічного педагогічного факультета. Для цього нами були складені анкети для опитування викладачів та студентів.

1. Які види контролю Ви найбільш часто проводите на своїх заняттях?
а) попередній; б) поточний; в) періодичний; г) підсумковий
  2. Чи завжди на початку кожного семестру ви проводите попередній контроль? а) так; б) ні
  3. Чи вважаєте ви, що поточний контроль необхідно проводити систематично? а) так; б) ні
  4. Як часто протягом семестру ви проводите періодичний контроль? а) в кінці кожного розділу; б) 1 раз на семестр; в) не проводжу
  5. Найбільш ефективним методом контролю, на ваш погляд, є:
а) усне опитування; б) письмовий опитування; в) тільки їх поєднання
- За результатами анкетування були складені наступні діаграма.

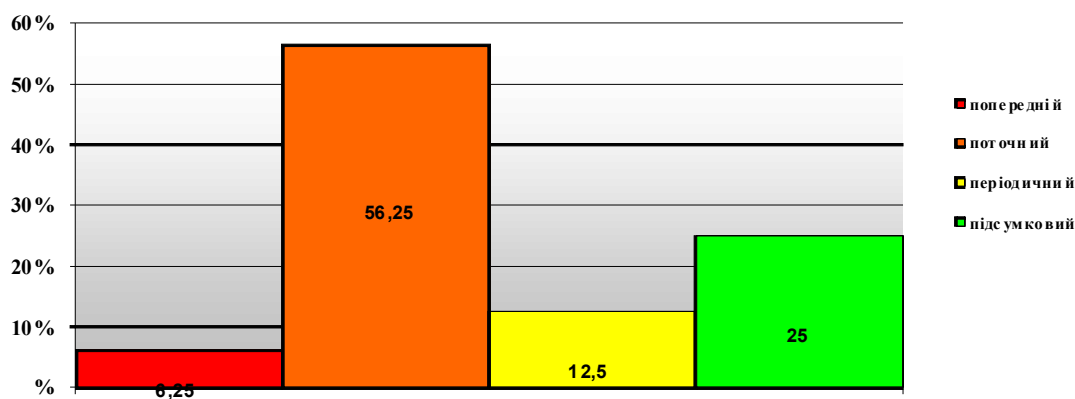

Рис. 1. Найбільш часто використовувані викладачами види контролю навчальної діяльності студентів

З рис 1. видно, що найбільш переважним видом контролю для викладачів є поточний контроль (56,25 %), другий - підсумковий контроль (25 %), і менш переважні періодичний і попередній види контролю.

На питання, чи завжди на початку кожного семестру Ви проводите попередній контроль? 30 % викладачів відповіли - так, а решта 70 % - ні.

На питання, чи вважають викладачі, що поточний контроль необхідно проводити систематично, 90% вважає, що потрібно, а 10 % - не обов'язково. На це ж питання, студенти відповіли, так - 80 %, немає - 20 %.

При виявленні користі поточного контролю для студентів, були отримані наступні результати: думки викладачів: дисциплінує студента - 20 %, систематизує знання - 60 %, дозволяє оцінити педагогічний рівень викладачів - 20 %. Думки студентів: систематизує знання - 70 %, дисциплінує студента - 17%, ніякої користі 13 %. В результаті анкетного опитування було виявлено, що найбільш ефективним методом контролю, на думку викладачів, є тільки грамотне поєднання усного та письмового контролю - 70%. А опитування студентів показав, що для них найбільш ефективним методом контролю є письмовий опитування - 50% опитаних.

Констатувальний експеримент показав, що інтерес студентів перебуває переважно на середньому рівні у половини студентів (50% студентів контрольної підгрупи та 41,7% студентів експериментальної), а тому спостерігається пасивність у сприйманні студентами навчального матеріалу і погане його засвоєння, слабкий розвиток їх інтелектуального потенціалу. Причиною цього, на наш погляд, є недооцінка викладачами використання контролю на заняттях, епізодичне впровадження нетрадиційних форм контролю. Проведена нами експериментальна робота показала, що студенти проявляють інтерес до нестандартних форм контролю - групових, колективних, індивідуальних, при цьому вони розкривають свій внутрішній потенціал, більш детально вивчають навчальний матеріал, що позначилося на підвищенні якості знань студентів на 16,7% у експериментальній підгрупі і позитивній динаміці інтересу: збільшення кількості студентів з високим рівнем на 25,0%.

Таким чином. Система підготовки педагогічних кадрів в Україні потребує глибокого аналізу з позицій європейської інтеграції. У зв'язку з цим реально постає завдання наскрізного перегляду програм, підручників та інших посібників із точки зору ефективності професійної спрямованості, урахування спеціалізації майбутнього випускника при навчанні студентів ВНЗ щодо цілісності і неперервності процесу освіти на сучасному етапі розвитку українського суспільства і спільного європейського освітнього простору. Система, як відомо, це не просто сукупність об'єктів, компонентів, явищ, процесів тощо, а їх взаємозв'язок і взаємодія, при яких система придбає нові інтегративні якості: гнучкість, динамічність, варіативність, адаптивність, стабільність, прогностичність, спадкоємність, демократичність.

Подальшу свою роботу ми вбачаємо у розробці творчих діагностичних методик при визначенні якості освіти студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Булах І.Є. Поняття якості в освіті//Система моніторингу та оцінювання якості освіти/Під ред. І.Є.Булах. Наукового-методичне видання/ Програма розвитку Організації об'єднаних націй, UNDP/ПРООН. – Київ, 2002. – 139 с.
2. Конкретні майбутні цілі освітніх систем. Звіт Європейської комісії 31 січня 2001 р.- <http://europa.eu.int>.
3. Поважна Л.І., Цехмістрова Г.С. Організаційно – методичне забезпечення контролю якості навчання у вищому закладі освіти/ Л.І. Поважна Г.С. Цехмістрова – К.: Вища школа., 2001.- 94 с.
4. Лукіна Т.О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика / Тетяна Олегівна Лукіна. – К.: «Шкільний світ». Вид. Л. Галицина, 2006.-128с.

Рецензент: к.пед.н., доц. Безносюк О.О., старший науковий співробітник науково-дослідного центру, Військовий інститут, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

к.пед.н., доц. Савченко Л.А.

**СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД К ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДИАГНОСТИКЕ КАЧЕСТВА
ОБРАЗОВАНИЯ СТУДЕНТОВ**

В статье раскрыты проблемы системного подхода к педагогическому диагностированию качества образования студентов. Диагностические методики могут оказывать содействие в повышении качества образования. Практика свидетельствует, что педагогическая диагностика еще не стала обязательной составной педагогического процесса. Это приводит к определенному нивелированию всех педагогических средств воздействия, результатом чего являются формирования недостаточно глубоких знаний у студентов, а это не отвечает требованиям высшей школы, которая направляет свою деятельность на системность усвоения знаний, умений, навыков.

Ключевые слова: качество образования, диагностические методики, системный подход.

НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

the candidate of pedagogical sciences, Savchenko Larissa

**SYSTEM APPROACH TO PEDAGOGICAL DIAGNOSTICS OF QUALITY OF
EDUCATION OF STUDENTS**

In article problems of system approach to pedagogical diagnosing of quality of education of students are opened. Diagnostic techniques can render assistance in education improvement of quality. Practice testifies that pedagogical diagnostics yet didn't become obligatory compound pedagogical process. It leads to a certain leveling of all pedagogical means воздействия, result of that are formations not enough profound knowledge at students, and it doesn't meet the requirements of the higher school which directs the activity on systemacity of assimilation of knowledge, abilities, skills.

Keywords: quality of education, diagnostic techniques, system approach.

caul@rambler.